

CAELESTIA CLAVIS

Vásárhelyi Antal kiállítása,
2014. június 25. – július 18.
(Részletek)

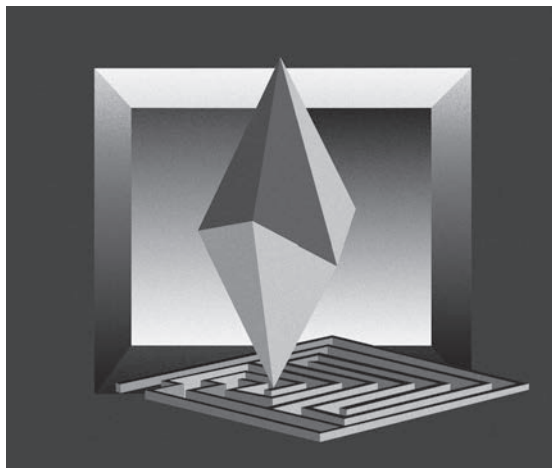
Vásárhelyi esetében nem mondhatjuk azt, hogy a műveire jellemzőek az organikus formák. Ha azonban nemcsak az „épületek” egyenes vonalait nézzük, hanem a felületek dekorációját is, akkor ezeket kapcsolatba hozhatjuk organikus szálakkal és szövetekkel. Az utóbbi időben készült műveit tanulmányozva megfigyelhetünk egy további jelenséget is: az architektonikus alakzatok háttérében „firkák” jelennek meg. Ez a módszer egy érdekes egyensúlyt hoz létre a merev geometriai rend és a kaotikus alakzatok között. Néhány esetben még az „épületek” is, amelyek nem szokásos lakóépületek, lehetővé tesznek bizonyos organikus asszociációkat. Természetesen maga a folyamat, ahogy gondolkodunk Vásárhelyi alakzatairól, megpróbáljuk megérteni az elrendeződéseket, foglalkozunk a trükkjeivel, egy organikus folyamat bennünk. Itt csak egy példát említek, ahol nemcsak a gondolkodásunk, hanem maga a felfedezés is egy organikus folyamattal kapcsolatos. Előttünk van egy torony, amely egyre kisebb kockákból épül fel. Semmi sem organikus ebben, ugye? Főleg kockák vannak előttünk, amelyek kristályos szerkezetekkel kapcsolatosak, nem az organikus világgal. Azonban ha a kockák élhosszúságát nézzük, akkor felismerhetjük a következő sorozatot felülről lefele haladva: 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21. Az utolsó nem egy egyszerű kocka, hanem valamiféle fogadóterem szimmetrikus lépcsőkkel, amelyek furcsa módon illeszkednek az épülethez. Itt nem is tudjuk, hogy a lépcsők kívül vannak vagy belül. Mi organikus itt? A felletet erre a kérdésre a továbbiakban adjuk.

[..]

Tegyünk egy további kitekintést Vásárhelyi „architektonikus művészetével” kapcsolatban. Miután bevezetem ezt a kifejezést, érdekelt, vannak-e hasonló megfogalmazások. Némi kutatómunka után azt találtam, hogy

ugyanaz a jelzőt használták esetenként a művészetben. Például az orosz festőnő, Ljubov Popova készített egy Architektonikus festmény című művet 1917-ben; a magyar Bortnyik Sándor használta azt a címet, hogy Képarchitektúra 1921-ben, míg a festő és író Kassák Lajos közzétett egy cikket azzal a címmel, hogy *Képarchitektúra*, szintén 1921-ben (lásd például Camilla Gray könyvét: *The Russian Experiment in Art 1863-1922*, London, 1986, 189. oldal; *Konstruktivizmus*, Budapest, 1979, 9. színes tábla és 179-186. oldalak). Mégis: ezek a példák nem zárják ki az „architektonikus művészet” kifejezés esetleges használatát.

Amikor Vásárhelyi „architektonikus kompozícióit” nézem, akkor nemcsak épületeket és felhőkarcolókat ér-

zek, hanem fallikus szimbólumokat is (mit szólna ehhez Freud?) vagy lokomotívokat (mit szólna ehhez a festő Bortnyik vagy a zeneszerző Honegger?). Éppen ez kelti az izgalmat Vásárhelyi képein. Umberto Eco kifejezését használva: Vásárhelyi világa egy „nyitott mű”, és mi megpróbáljuk kinyitni az ajtókat és az ablakokat az épületeiben, s új asszociációkat találunk. Míg a fantáziánk száguld az épületei körül, ő csak hallgat és mosolyog...

NAGY DÉNES